

SENOSIOS LIETUVOS IR PRŪSIJOS LITERATŪROS BEI RAŠTIJOS TYRIMAI**1. Programos vykdytojas** - Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.

Norminiai etatai skirti programai - 6,79.

2. Programos tikslai:

Programa siekiama šiuolaikinei Lietuvos visuomenei atverti ir aktualizuoti senosios Lietuvos kultūros palikimą. Sovietmečiu kryptingai slopinti pilietinių, istorinių, religinių bei kitų senųjų tekstų tyrimai yra būtini siekiant šių dienų lietuvių tautai susigrąžinti ilgaamžę valstybinio ir kultūrinio gyvenimo tradiciją, laisvos politinės bendruomenės tapatybę. Tai įmanoma padaryti tik tęsiant ir atliekant naujus daugiakalbės LDK ir Prūsijos lietuviškosios raštijos tyrimus. Jais remiantis būtina formuoti moksliskai pagrįstus vertinimus, sudarančius mūsų nacionalinių interesų ir nacionalinio istorinio naratyvo dalį kitų Europos visuomenių įvairovėje.

Atlikti senosios literatūros fundamentinius tyrimus, skleisti jų rezultatus, rengti ir publikuoti šaltinius; šiuolaikinei Lietuvos visuomenei atverti ir aktualizuoti senosios Lietuvos kultūros rašytinį, dažnai iki šiol neskelbtą palikimą.

Programos dalies, skirtos K. Donelaičiui, tikslas – tekstologinis didžiausio visų laikų lietuvių literatūros kūrėjo K. Donelaičio literatūrinio palikimo tyrimas, rengiantis 2014 m. paminėti jo 300 metų gimimo jubiliejų. Numatomas pagrindinis darbas – parengti kritinį K. Donelaičio raštų leidimą. Darbą sudaro šaltinių grupių rengimo principų sukūrimas, autentiškų ir patikimų tekstų nustatymas, dokumentinio tekstų perrašo rengimas, kritinių tekstų rengimas, autografų faksimilių rengimas, tekstų komentarų rašymas. Siekiama Lietuvos visuomenei pateikti naujausiais, tarptautiniais tekstologiniais metodais ištirtą, autentišką K. Donelaičio literatūrinį palikimą.

Įvykdant numatytus programos darbus siekiama nuosekliai pratęsti senosios Lietuvos literatūros tyrimus, išlaikyti tokių LDK paveldo tyrimų centro pozicijas Lietuvoje ir pateikti visuomenei moksliskai parengtus šaltinius ir tyrimus, kurie yra pagrindas rengiant populiarius tekstų leidimus, vadovėlius, grindžiant žinias ir vertinimus viešojoje erdvėje.

3. Programos uždaviniai:

1. Įvykdyti reikšmingą Prūsų Lietuvos tyrimų ir šaltinių leidimo etapą, kurio svarbiausia dalis - K. Donelaičio kūrybos mokslinis tyrimas ir leidimas siejant su jubiliejiniais 2014 metais. Būtina sukurti naujus K. Donelaičio *Raštų*, faksimilinio autografų leidimo rengimo principus, kurie atitiktų dabartinius tarptautinius tekstologijos reikalavimus. Dalis šio darbo yra padaryta: „Kristijono Donelaičio *Metų* rengimo principai“ yra sukurti LLTI Tekstologijos skyriaus. Tolesni tyrimai turi apimti faksimilinio autografų leidimo rengimo principus, K. Donelaičio rankraščių, *Metų* ir kitų kūrybos šaltinių tyrimą, aprašus, dokumentinio perrašo ir kritinio teksto parengimą, komentarų rašymą. Naujas kritinis K. Donelaičio *Raštų* leidimas būtų skirtas literatūrinių tyrimų plėtrai, kultūrinei sklaidai ir visuotinei vartosenai švietimo reikmėms. Taip pat būtų dokumentuoti, išsaugoti ir patikimai parengti tolesniems lingvistiniams, literatūrologiniams ir istoriniams tyrimams ypatingos kultūrinės reikšmės unikalūs duomenys – K. Donelaičio autografai.

2. Įvykdyti įvairiakalbės LDK poezijos, poetikos ir retorikos, jų įtakos tolesnei lietuvių literatūros raidai tyrimus: aktualizuoti LDK autorių poetinę kūrybą, remiantis pasirinktais šaltiniais ištirti jos vietą regione, tradiciją, grindusią moderniosios lietuvių tautos kultūros ir literatūros procesus XIX a. ir vėliau.

3. Įvykdyti LDK laikų tautinės, politinės, istorinės savimonės ir jos literatūrinės išraiškos sintetinius tyrimus: dėmesys telkiamas ir į šiuolaikinei istorinei savimonei bei kultūrinei atminčiai reikšmingus, senosios Lietuvos tautinio bei politinio sąmoningumo trajektorijas nusakančius tekstus: literatūrinius, istorinius, publicistinius ir kitus. Taip pat atlikti literatūrologinius kūrinių formos, turinio, stiliaus, įtakų tyrimus. Grožinių, pilietinių, istorinių, religinių bei kitų senųjų tekstų tyrimai būtini siekiant šių dienų lietuvių tautai susigrąžinti ilgaamžę valstybinio gyvenimo tradiciją, senosios kultūros, literatūros ir idėjų istoriniu pažinimu turtinti ir grįžti tautinę tapatybę.

4. Metodologinis tyrimų pagrindimas:

Šaltinių ir jų grupių rengimo principų sukūrimas, autentiškų ir patikimų tekstų nustatymas, dokumentinio tekstų perrašo rengimas, kritinių tekstų rengimas, autografų faksimilių rengimas, tekstų komentarų rašymas vykdomi naudojant naujausius, tarptautinius tekstologinius metodus. Aprašomasis analitinis, fenomenologinis analitinis, rekonstrukcinis, šaltinotyrinis metodai ir jų sintetiniai deriniai pasitelkiami numatytuose sintetiniuose moksliniuose tyrimuose atsižvelgiant į šių specifiką. Taip pat naudojami diachroninės bei sinchroninės paieškos ir analizės metodai, lyginamasis metodas.

5. Tyrimų etapai ir jų charakteristika:

Etatai (jų dalys) paskirstomi kasmet priklausomai nuo atliekamų programos darbų (taip pat gali keistis ir vykdytojai, todėl jų įvardijimas tik orientacinis, parodantis reikiamą darbams vykdyti potencialą): vyresn. mokslo darb. dr. Mikas Vaicekauskas ir jaun. mokslo darb. Daiva Krištopaitienė – po 1 et., vyresn. mokslo darb. dr. Liucija Citavičiūtė – 0,5 et. (arba visas etatas, čia įtraukiant ir Rėzos tomą su Metų faksimile) – prie Donelaičio darbų.

vyresn. mokslo darb. doc. dr. Dalia Staškevičienė – apie 0,5 et. monografijos rašymo laikotarpiui.

vyresn. mokslo darb., doc. dr. Mintautas Čiurinskas apie 0,5 etato vadovavimo projektui ir tyrimo rašymo laikotarpiui.

mokslo darb. dr. Dovilė Keršienė ir dr. Živilė Nedzinskaitė apie 0,5 etato numatytų programos darbų vykdymo metu.

vyresn. mokslo darb. doc. dr. Darius Kuolys apie 0,5 etato monografijos rašymo metais.

jaun. mokslo darb. Ona Daukšienė, Asta Vaškeliene apie 0,5 etato viso projekto vykdymo metu priklausomai nuo darbo apimčių.

Kuriamas sintetinis lietuvių literatūros ir raštijos Prūsijoje iki XIX a. vidurio vaizdas, kuris išryškins kultūrinį vektorius į XX ir XXI amžių. Orientuojantis į jubiliejinius Kristijono Donelaičio metus 2014-aisiais, vykdomi Donelaičio kūrybos tyrimai ir rengiamas naujas akademinis kritinis Donelaičio raštų leidimas, rankraščių faksimilės leidimas ir šiuolaikinė *Metų* redakcija. Tiriamas ir publikuojamas Liudviko Rėzos rašytinis palikimas (akademiniai raštai). Bus parengta K. Donelaičiui skirta mokslinė monografija.

1) K. Donelaičio kūrybos ir Prūsų Lietuvos raštijos tyrimai ir publikavimas.

2012 m.

Kristijonas Donelaitis, *Raštai*, [t. 1]: *Metai*: kritinis leidimas – rengimas;

Kristijonas Donelaitis, *Autografai*: faksimilinis leidimas – rengimas;

Liudvikas Rėza, *Raštai*, t. 4: *Kristijono Donelaičio „Metai“*: faksimilinis ir kritinis leidimas – rengimas, vertimas;

Dalia Dilytė, *Kristijono Donelaičio pasakėčios*: Monografija – teksto rašymas.

2013 m.

Kristijonas Donelaitis, *Raštai*, [t. 1]: *Metai*: kritinis leidimas – rengimas;

Kristijonas Donelaitis, *Autografai*: faksimilinis leidimas – rengimas;

Liudvikas Rėza, *Raštai*, t. 4: *Kristijono Donelaičio „Metai“*: faksimilinis ir kritinis leidimas – rengimas, vertimas;

Dalia Dilytė, *Kristijono Donelaičio pasakėčios*: Monografija – teksto rašymas.

2014 m.

Kristijonas Donelaitis, *Raštai*, [t. 1]: *Metai*: kritinis leidimas – rengimas, parengimas leidybai;

Kristijonas Donelaitis, *Autografai*: faksimilinis leidimas – rengimas, parengimas leidybai;

Liudvikas Rėza, *Raštai*, t. 4: *Kristijono Donelaičio „Metai“*: faksimilinis ir kritinis leidimas – rengimas, parengimas leidybai;

Dalia Dilytė, *Kristijono Donelaičio pasakėčios*: Monografija – teksto rašymas, baigiamieji darbai.

2015 m.

Kristijonas Donelaitis, *Raštai*, [t. 2]: *Pasakėčios, poezija, fragmentai*: kritinis leidimas – rengimas;

Liudvikas Rėza, *Raštai*, t. 5: [*Kristijono Donelaičio pasakėčios ir kt.*]: faksimilinis ir kritinis leidimas – rengimas;

2016 m.

Kristijonas Donelaitis, *Raštai*, [t. 2]: *Pasakėčios, poezija, fragmentai*: kritinis leidimas – rengimas;

Liudvikas Rėza, *Raštai*, t. 5: [*Kristijono Donelaičio pasakėčios ir kt.*]: faksimilinis ir kritinis leidimas – rengimas.

2) Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės poezijos ir poetikos tyrimai: kultūrinės atminties pavidalai.

Tiriama įvairiakalbė LDK poezija, poetikos ir retorikos įtaka literatūros raidai. Tema aprėpia ir XVIII a. lotyniškosios literatūros visuomeninį kultūrinį kontekstą, pagrindinių to meto vienuolių – jėzuitų ir pijorų – proginės literatūros specifiką, žanrinės raiškos analizę, Baroko ir Apšvietos stilstikos bei estetikos kanonus ir jų raišką proginėje kūryboje. Bus parengtas ir paskelbtas M.K.Sarbievijaus *Poetikos* II tomas, kiti LDK poetinio paveldo šaltiniai, monografijos apie LDK lotyniškąją poeziją.

2012 m.

M. K. Sarbievijaus „Poetikos“ lietuviškasis tomas (II t.). – rengimas, vertimas.
Monografija, skirta LDK XVIII a. lotyniškajai proginei literatūrai – tyrimas, teksto rašymas.

2013 m.

M. K. Sarbievijaus „Poetikos“ lietuviškasis tomas (II t.). – rengimas, vertimas.
Vilniaus universiteto dėstytojų poetinės kūrybos tyrimas ir poezijos (šaltinių) rinkinio medžiagos rinkimas ir rengimas.

Monografija, skirta LDK XVIII a. lotyniškajai proginei literatūrai – tyrimas, teksto rašymas.

2014 m.

M. K. Sarbievijaus „Poetikos“ lietuviškasis tomas (II t.). – rengimas, vertimas.
Vilniaus universiteto dėstytojų poetinės kūrybos tyrimas ir poezijos rinkinio (šaltinių) rengimas spaudai.
Monografija, skirta LDK XVIII a. lotyniškajai proginei literatūrai – teksto rašymas.

2015 m.

M. K. Sarbievijaus „Poetikos“ lietuviškasis tomas (II t.). – rengimas, vertimas.
Vilniaus universiteto dėstytojų poetinės kūrybos tyrimas ir poezijos rinkinio (šaltinių) rengimas spaudai.
Monografija, skirta LDK XVIII a. lotyniškajai proginei literatūrai – parengimas spaudai.

2016 m.

LDK (Vilniaus universiteto dėstytojų ir studentų) lotyniškosios poezijos (šaltinių) rinkinys – parengimas spaudai.

M. K. Sarbievijaus „Poetikos“ lietuviškasis tomas (II t.) – parengimas spaudai.

3) LDK naratyvas: tautinės ir politinės savimonės, istorinės vaizduotės ir jų literatūrinės išraiškos sintetiniai tyrimai.

Tiriami šiuolaikinei istorinei savimonei ir kultūrinei atminčiai reikšmingi senosios Lietuvos tautinio bei politinio sąmoningumo trajektorijas nusakantys tekstai: literatūriniai, istoriniai, publicistiniai, epistoliniai, religiniai. Planuojamos šiai tematikai skirtos monografijos.

2012 m.

LDK politinės ir kultūrinės tapatybės tyrimai – monografijos „Res Lituana: Respublikos kūrimas“ rašymas.

Studija *LDK ir europinė pergalės prie Oršos (1514) propaganda* – tyrimai ir teksto rašymas.

XIV–XVI a. LDK epistolografijos ir epistolikos tyrimai – monografijos rašymas.

2013 m.

LDK politinės ir kultūrinės tapatybės tyrimai – monografijos „Res Lituana: Respublikos kūrimas“ pabaigimas

Studija *LDK ir europinė pergalės prie Oršos (1514) propaganda* – tyrimai ir teksto rašymas.

XIV–XVI a. LDK epistolografijos ir epistolikos tyrimai – monografijos rašymas.

2014 m.

LDK politinės ir kultūrinės tapatybės tyrimai – monografijos „Res Lituana: kovos dėl Respublikos“ rašymas

Studija *LDK ir europinė pergalės prie Oršos (1514) propaganda* – parengimas spaudai.

XIV–XVI a. LDK epistolografijos ir epistolikos tyrimai – monografijos rašymas.

2015 m.

LDK politinės ir kultūrinės tapatybės tyrimai – monografijos „Res Lituana: kovos dėl Respublikos“

pabaigimas.

XIV–XVI a. LDK epistolografijos ir epistolikos tyrimai – monografijos rašymas.

2016 m.

XIV–XVI a. LDK epistolografijos ir epistolikos tyrimai – monografijos parengimas spaudai.

6. Numatomi rezultatai:

Įvykdžius ilgalaikę mokslo programą, būtų parengti leidybai šie leidiniai:

Kristijonas Donelaitis, *Raštai*, t. 1: *Metai*: kritinis leidimas

Kristijonas Donelaitis, *Autografai*: faksimilinis leidimas

Liudvikas Rėza, *Raštai*, t. 4: *Kristijono Donelaičio „Metai“*: faksimilinis ir kritinis leidimas

Kristijono Donelaičio pasakėčios: Monografija

Taip pat būtų pradėtas ir toliau rengiamas leidinys: Kristijonas Donelaitis, *Raštai*, t. 2: Pasakėčios, poezija, fragmentai: kritinis leidimas.

Monografija, skirta LDK XVIII a. lotyniškajai proginei literatūrai.

LDK (Vilniaus universiteto dėstytojų ir studentų) lotyniškosios poezijos rinkinys.

M. K. Sarbievijaus „Poetikos“ lietuviškasis tomas (II tomas).

XIV–XVI a. LDK epistolografija ir epistolika: monografija

Dvi LDK politinės ir kultūrinės tapatybės tyrimų monografijos: „Res Lituana: Respublikos kūrimas“ ir „Res Lituana: kovos dėl Respublikos“.

7. Rezultatų sklaidos priemonės:

Moksliniai darbai, parengti spaudai ilgalaikės programos metu, bus teikiami konkursams siekiant gauti lėšų jų publikavimui. Atsižvelgiant į jų fundamentinę reikšmę ir tyrimų finansavimą ilgalaikės programos rėmuose galima tikėtis, kad toks finansavimas bus skirtas, todėl dauguma parengtų mokslo tyrimų ir šaltinių bus paskelbta atskiromis knygomis. Visuomenei rengiami knygų pristatymai, teikiamos anotacijos, reklaminės anotacijos, kai kuriais atvejais recenzijos spaudoje, internetiniuose žiniasklaidos portaluose.. Naujas kritinis K. Donelaičio Raštų leidimas ir kiti šaltinių tekstų leidimai skirti literatūrinių tyrimų ir visuotinei kultūrinei, edukacinei vartosenai, taip pat įvairiai (ir elektroninei) sklaidai.

Tyrimų pristatymas tarptautinėse ir nacionalinėse konferencijose: 5 mokslinės konferencijos tęsiant Jurgio Lebedžio skaitymų tradiciją, finansavimui pasitelkiant konkursines lėšas.

Straipsniai ir publikacijos su tyrimų tarpiniais rezultatais mokslo žurnale *Senoji Lietuvos literatūra* pritraukiant leidybai konkursines lėšas. Visatekstis mokslo žurnalas publikuojamas ir prieinamas internete, jo straipsniai skelbiami įvairiomis regiono literatūrą tyrinėjantiems aktualiomis kalbomis su angliškais santraukomis ir atitinka tarptautinės mokslinės sklaidos reikalavimus.

8. Preliminarus programos lėšų paskirstymas (tūkst. litų):

Eil. Nr.	Išlaidų pavadinimas	2012 metais	2013 metais	2014 metais	2015 metais	2016 metais	Visai programai (suma)
1.	Programai skirti norminiai etatai, lėšos	6,79 216	6,79 216	6,79 216	6,79 216	6,79 216	1 080
2.	Kitos lėšos planuojamos programai vykdyti (iš kitų, institutui skirtų valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšų)	0	0	0	0	0	0
	Iš viso	216	216	216	216	216	1 080

9. Programos trukmė:

2012 - 2016 metai.

10. Programos vadovas:

doc. dr. Mintautas Čiurinskas, LLTI vyresnysis mokslo darbuotojas, Senosios literatūros skyriaus vadovas, tel. 861526136, 865668283, visasvisas@gmail.com